

door de bladeren, door het ontsnappen van gas door een vrij nauwe opening, enz.

De wind ruist zachtjes door de spelden der mastbomen. Het ruisen van de wind in de dennebossen. (SEGER'S)
Terwijl dicht bij ons de wateren blijven *ruisen* van die oude gevaarlijke en verleidelijke rivier.

Het bruisende riviertje de Birs, dat zich schuimend en klaterend grillig slingsert. Het geluid van een sterk bruisende bergstroom.

Waar de halmen suizend beven. Buiten de stad, waar de bomen suisden, waar de wind zachtjes waaide, bewogen sterker de narcissen.

748. RUZIE, TWIST, KRAKEEL.

Ruzie ontstaat, wanneer de tweedracht tussen partijen zo groot is, dat zij zich door hun hartstocht laten beheersen en, in hevig geschreeuw, rumoer of gekijf of door handgemeen te worden, aan hun toorn vrij spel laten.

Twist is eigenlijk hetzelfde als onenigheid; thans duidt het meer op het gevolg, op de hevige woordenwisseling.

Krakeel is een twist die zeer luide en vinnig gevoerd wordt, gepaard met rumoer (geschreeuw, schelden).

Ze keken van elkander weg gelijk altijd als er woorden of ruzie geweest was. (STREUVELS) *Haar boze buien kon hij niet ontvluchten. Kwam er nu maar iemand, vóór het ruzie werd.* (BAEKELMANS) *Zo ontstond hun eerste ongenoegen; en omdat Hein driftig was, verliep dat onmiddellijk in een ruzie met vloeken en veel geraas.* (SCHARTEN-ANTINK)

't Is een huisgezin waar twist en tweedracht heerst. Die zich in de twisten der groten mengt, komt er zelden zonder kleerscheuren af.

Zijn vroeger zo stille lachende woning is vol gekijf en krakeel. Driftige krakelen en kaatsspel van ongemeen wilde schimpschriften. (VERMEYLEN)

749. SAMENVOEGEN, VERENIGEN.

Twee of meer dingen bij elkaar brengen om ze met elkaar te verbinden, tot een eenheid maken.

Samenvoegen drukt de algemene betekenis uit.

Verenigen is zodanig samenvoegen, dat de voorwerpen daarna als 't ware slechts één geheel uitmaken.

In de betekenis van verzoenen of tot eenheid van gevoelen brengen, gebruikt men enkel *verenigen*.

Wat God gescheiden heeft, dat voege geen mens samen. De tijd vermag niet veel, om weder samen te voegen wat eens gescheiden is.

Twee huizen verenigen. De beide legers verenigen. Zich met iemands gevoelen verenigen.

750. SCHAAL, SCHELP, SCHULP.

Een hard, kalk- of hoornachtig bekleedsel.

Schaal is de min of meer harde buitenste bekleding van verschillende zaken van dierlijke of plantaardige aard (eieren, schaal- en schelpdieren, enz.)

Schelp en **schulp** is de kalken schaal waarin weekdieren veelal huizen. Wanneer deze schaal twee- of meerledig is, heet elk deel *schelp*. *Schulp* wordt gezegd van de eenschalige schelp of eenkleppige schaal van sommige weekdieren.

De vogels leggen eieren met kalkachtige schalen. Het achterlijf der heremietkrabben is week en zacht, en niet, gelijk het overige van het lichaam, met een harde schaal bedekt.

Hij plukte geen helmplanten, hij zocht geen schelpen. De gewonden schelpen, die gewoonlijk horens genoemd worden.

Het grootste nut, dat men thans van de schulpen heeft, is, dat men ze gebruikt om kalk van te branden. Hier bezigt men de schulpen, welke de zee opwerpt, veel tot het vastmaken van wegen, lanen en voetpaden. In zijn schulp kruipen.

751. SCHAARS, ZELDZAAM.

Wat niet veel wordt aangetroffen, weinig voorkomend.

Schaars is datgene, wat om toevallige redenen, slechts in een geringe, voor de behoefte niet toereikende, hoeveelheid bestaat of te verkrijgen is.

Zeldzaam is wat maar zelden gezien wordt, doordat het slechts weinige gelijken in zijn soort heeft of door eigenaardigheden van andere soortgelijke zaken afwijkt.

De voorraad van bruikbare stoffen is schaarser dan het schijnt. In de laatste tijd begint het platina onrustbarend schaars te worden.

Die postzegel is uiterst zeldzaam. De ooievaars beginnen zeldzaam te worden. Dat is een zeldzaam exemplaar van Vondels werken.

752. SCHADUW, LOMMER.

De onverlichte ruimte achter een door licht beschenen lichaam.

Schaduw is het gedeelte van een ruimte, waar het licht onderschept is of waar het licht niet rechtstreeks doordringt; ook de vorm waarin een lichaam zich door het licht te onderscheppen op de bodem of op een achtergrond aftekent.

Lommer is de schaduw van 't gebladerte van boom of struik.

Wordt het helderste licht niet door de donkerste schaduw afgewisseld? Langzaam viel de avond. In grote, vage massa's schaduw lag het park op de achtergrond. De omtrek van een voorbijgaande schaduw op de wand.

De wolken komen goed te pas, als er geen lommer is. Het was daar koel in het lommer der kastanjes. Er is een schone beukenhaag; daar zitten wij in het lommer.

753. SCHADUW, SCHIM, SPOOK.

Schaduw is de vorm waarin een lichaam zich door het licht te onderscheppen op de bodem of op een achtergrond aftekent.

Schim is een gedaante die slechts vaag is waar te nemen of die niet de indruk maakt massief te zijn; ook de geest van een gestorvene, gedacht als iets dat wel zijn gedaante, maar geen substantie heeft.

Spook noemt men gewoonlijk een schim, gedacht als een angstwekkende verschijning, inzonderheid als de rondwarende geest van een gestorvene.

De omtrek van een voorbijgaande schaduw op de wand. Daar drijven zwarte schaduwen in de duisternis mij voorbij.

Waarom was hij in ééns zo anders geworden — had hij de mensen gezien als schimmen, met een bewegen van armen, benen, lijven in duistere lange straten. Zij zag op naar het portret van haar vader. Het staarde haar aan als een onverzoenlijke schim, hard en nooit vergevingsgezind. (COUPERUS)

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS